

ΠΡΟΣΧΕΔΙΟ ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

Η αναθεώρηση του Συντάγματος αποτελεί ασφαλώς κορυφαία στιγμή για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνίας και της Πολιτείας. Η ανάληψη της πρωτοβουλίας απαιτεί αίσθηση ευθύνης απέναντι στην ιστορία, αφού η ανανέωση του θεσμικού εξοπλισμού της χώρας συνιστά προϋπόθεση για την αντιμετώπιση των μεγάλων προκλήσεων της εποχής μας.

Το Σύνταγμα του 1975/86 εγκαινίασε και επισφράγισε την πλέον ομαλή συνταγματική και πολιτική περίοδο που γνωρίσαμε στην ιστορία μας, κατά κοινή δε παραδοχή είναι από τα αρτιότερα ευρωπαϊκά συνταγματικά κείμενα. Οι επιλογές και οι ρυθμίσεις του έθεσαν πράγματι το πλαίσιο για την εύρυθμη λειτουργία του πολιτικού συστήματος και σηματοδότησαν το τέλος της κακοδαιμονίας του παρελθόντος.

Οι καιροί ανέδειξαν ωστόσο νέες ανάγκες, τις οποίες δεν ήταν δύνατο να προβλέψει ο συντακτικός νομοθέτης του 1975. Στη σημερινή κοινωνία η Ελευθερία έχει περισσότερες ευκαιρίες, αντιμετωπίζει όμως και μεγαλύτερους κινδύνους. Υπό τις νέες συνθήκες, η Πολιτεία καλείται εξάλλου να ανανεώσει τους θεσμούς της, ώστε να αντιμετωπίσει τις ανάγκες της σύνθετης κοινωνικής πραγματικότητας.

Η συνταγματική αναθεώρηση που προτείνουμε αποτελεί εγχείρημα ευρείας εμβέλειας. Γι' αυτό είναι ανάγκη να συγκεντρώσει τη συμφωνία ευρύτερων πολιτικών και κοινωνικών δυνάμεων. Η πρωτοβουλία εκδηλώνεται σε ευνοϊκή πολιτική συγκυρία που διευκολύνει αυτήν την προοπτική και εγγύεται μία νηφάλια συζήτηση και ένα ανοικτό προβληματισμό για την διαμόρφωση των καλύτερων επιλογών.

Α' Συνταγματικά Δικαιώματα

Το σύστημα προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων που καταστρώνει το Σύνταγμά μας συνέβαλε ασφαλώς στη φιλελευθεροποίηση και τον εκδημοκρατισμό της κοινωνίας μας. Με την εμπειρία είκοσι και πλέον ετών ήρθε η στιγμή να εξετάσουμε αναχρονιστικές ρυθμίσεις, κενά και αντιφάσεις

του. Και ακόμη, να υποδεχθούμε νέες τάσεις και ιδέες για την ενδυνάμωση της ελευθερίας του πολίτη και τον εμπλουτισμό του κράτους δικαίου.

Η Αναθεώρηση εκτείνεται ενπρώτοις στη συμπλήρωση, διευκρίνιση και εξέλιξη ρυθμίσεων που είτε υιοθετούσαν αναχρονιστικές επιλογές είτε αποτύπωναν το δισταγμό του συντακτικού νομοθέτη να ενστερνισθεί λύσεις που ανταποκρίνονταν στα δεδομένα μίας σύγχρονης κοινωνίας. Εδώ ανήκουν ιδίως η δυνατότητα καθιέρωσης εναλλακτικής θητείας για τους αντιρρησίες συνείδησης (άρθρ. 4 παρ. 6), ο περιορισμός των ατομικών διοικητικών μέτρων (άρθρ. 5 παρ. 4), η βελτίωση των εγγυήσεων της προσωπικής ασφάλειας (άρθρ. 6 παρ. 4), η κατάργηση της θανατικής ποινής (άρθρ. 7 παρ. 3), η περιστολή των περιορισμών του δικαιώματος του συνεταιρίζεσθαι των δημοσίων υπαλλήλων (άρθρ. 12 παρ. 4) και της πολιτικής τους δράσης (άρθρ. 29 παρ. 3), η σύσταση ανεξάρτητης δημόσιας αρχής για την προστασία του απορρήτου της επικοινωνίας και η προσθήκη νέων ρητρών με ευρεία κανονιστική εμβέλεια για την άσκηση με καλύτερους όρους των θεμελιωδών δικαιωμάτων (άρθρ. 25 παρ. 1 και 4).

Ιδιαίτερη βαρύτητα αναγνωρίζεται επίσης στην κατοχύρωση ορισμένων νέων δικαιωμάτων και στην υιοθέτηση ρυθμίσεων που αποτελούν έκφραση του σύγχρονου ευρωπαϊκού συνταγματικού πολιτισμού. Πρόκειται κυρίως για το δικαίωμα πληροφόρησης, σύμφυτο με την ανάπτυξη της “κοινωνίας της πληροφορίας” (άρθρ. 5Α), την προστασία του προσώπου από βιοϊατρικούς πειραματισμούς (άρθρ. 5Γ), την προστασία από την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων (άρθρ. 9Α), το δικαίωμα απάντησης και η υποχρέωση επανόρθωσης για όλα τα ΜΜΕ (άρθρ. 14 παρ. 5), οι εγγυήσεις διαφάνειας και πολυφωνίας στα ΜΜΕ (άρθρ. 14 παρ. 9), η επέκταση των εγγυήσεων του τύπου και στα ηλεκτρονικά ΜΜΕ (άρθρ. 15 παρ. 1), η κατοχύρωση του ΕΡΣ ως ανεξάρτητης δημόσιας αρχής (άρθρ. 15 παρ. 2) και, τέλος, η διασφάλιση του δικαιώματος επαγγελματικού προσανατολισμού και διαρκούς επαγγελματικής κατάρτισης.

Β' Οργάνωση και λειτουργίες της Πολιτείας

Η διαδικασία της ευρωπαϊκής ενοποίησης επιβάλλει την επανεξέταση των διατάξεων που διέπουν τη συμμετοχή της χώρας στην Ευρωπαϊκή Ένωση προς περαιτέρω διευκόλυνσή της (άρθρ. 28 παρ. 2 και 3).

Η υπερβολική διάθεση πόρων για την εκλογή των βουλευτών θα μπορούσε να αντιμετωπισθεί αποτελεσματικότερα με την πρόβλεψη έκπτωσης από το βουλευτικό λειτούργημα όσων παραβιάζουν τις διατάξεις της σχετικής νομοθεσίας. Στην πράξη αποδείχθηκε ότι τα μέτρα που προβλέπονται για την καταπολέμηση του παθολογικού αυτού φαινομένου είναι εντέλει απρόσφορα (άρθρο 29 παρ. 2).

Η σύνθετη διαδικασία για την εκλογή του Προέδρου της Δημοκρατίας συνιστά συχνά δοκιμασία για τη λειτουργία του πολιτεύματος. Ενόψει της συνταγματικής αποστολής του Αρχηγού του Κράτους, η απλοποίηση της διαδικασίας εκλογής του θα απαλλάξει το πολιτικό μας σύστημα από τριβές και εντάσεις (άρθρο 32). Εξάλλου, στην πράξη αποδείχθηκε η ανάγκη προς διευκρίνιση και συμπλήρωση της ρύθμισης για την αντικατάσταση του Πρωθυπουργού στην περίπτωση που αδυνατεί προσωρινά ή οριστικά να ασκήσει τα καθήκοντά του (άρθρο 38 παρ. 2).

Γ' Ανάδειξη και συγκρότηση της Βουλής

Καθοριστική σημασία για την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των πολιτών και τη συμμετοχή τους στα κοινά έχουν, εκτός των άλλων, οι αρχές της λαϊκής κυριαρχίας, της καθολικής ψηφοφορίας, της ισοδυναμίας της ψήφου καθώς επίσης της ελεύθερης και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής θέλησης. Για την ενδυνάμωσή τους προτείνεται η δυνατότητα καθιέρωσης της επιστολικής ψήφου (άρθρο 51 παρ. 4), η διαμόρφωση του εκλογικού συστήματος με βάση τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα του αναλογικού συστήματος και η ισχύς του για τις μεθεπόμενες βουλευτικές εκλογές (άρθρο 54 παρ. 1), τέλος δε αποσαφηνίζεται η έννοια της απογραφής (άρθρο 54 παρ. 2).

Δ' Βουλή

Ο εκσυγχρονισμός και εξορθολογισμός της νομοθετικής παραγωγής και του κοινοβουλευτικού ελέγχου αποτελεί προ πολλού επιτακτικό αίτημα για την ανανέωση του πολιτικού συστήματος. Με τις προτεινόμενες ρυθμίσεις υιοθετούνται και στη χώρα μας οι πρόσφατες τάσεις για την αναδιοργάνωση της λειτουργίας της λαϊκής αντιπροσωπείας.

Η επεξεργασία και ψήφιση των νομοσχεδίων κατανέμεται μεταξύ των Επιτροπών και της Ολομέλειας της Βουλής. Η λύση αυτή συνιστά ασφαλώς βαθειά τομή στα νομοθετικά μας πράγματα. Επίσης θετικές επιπτώσεις αναμένεται να έχουν και οι νέες ρυθμίσεις για τη βελτίωση γενικότερα των όρων της νομοθετικής λειτουργίας της Βουλής, ιδίως προς αντιμετώπιση ενός από τα σοβαρότερα παθολογικά συμπτώματα της κοινοβουλευτικής ζωής μας, την προσθήκη δηλαδή τροπολογιών σε άσχετα νομοσχέδια.

Αλλά και οι νέοι ορισμοί για την εισαγωγή και συζήτηση του προϋπολογισμού αποτελούν σαφή πρόοδο για την άνετη διαμόρφωση μίας κορυφαίας απόφασης με καθοριστικές επιπτώσεις σ' όλους τους τομείς της ζωής μας. Τέλος, ο επαναπροσδιορισμός των κωλυμάτων και των ασυμβιβάστων υπό τις νέες συνθήκες που προσιδιάζουν στις οικονομικές λειτουργίες ενός σύγχρονου κράτους θα συμβάλλει στην επίλυση προβλημάτων που σκιάζουν πολλές φορές το πολιτικό μας σύστημα.

Ε' Κυβέρνηση

Στο κεφάλαιο αυτό το ζήτημα που δημιούργησε τις περισσότερες τριβές και εντάσεις υπήρξε η ρύθμιση για την ποινική ευθύνη των υπουργών (άρθρο 86). Η ανάγκη δραστηκής αναμόρφωσης του θεσμού αποτελεί κοινό τόπο. Η σύμπραξη Βουλής και Δικαιοσύνης όπως και όλη η σχετική διαδικασία πρέπει να διαμορφωθούν, ώστε να εναρμονίζονται προς τις απαιτήσεις μίας δικαιοκρατούμενης δημοκρατικής Πολιτείας.

Ο σύνθετος χαρακτήρας που εμφανίζουν συχνά τα προβλήματα στην εποχή μας επιβάλλει τη δημιουργία συμβουλευτικών οργάνων προς

υποβοήθηση του έργου της Κυβέρνησης. Υιοθετώντας την τάση αυτή, προτείνεται η σύσταση Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (άρθρο 82) και Εθνικού Συμβουλίου Εξωτερικής Πολιτικής (άρθρο 83).

ΣΤ' Δικαστική εξουσία

Το Σύνταγμα του 1975/86 περιλαμβάνει μία δέσμη κανόνων που, στο πλαίσιο των θεμελιωδών αρχών της διάκρισης των λειτουργιών και του κράτους δικαίου, διασφαλίζουν σε ικανοποιητικό βαθμό την ανεξαρτησία της Δικαιοσύνης. Περιλαμβάνει όμως και αμφιλεγόμενες επιλογές οι οποίες, κατά την εικοσαετή εφαρμογή του Συντάγματος, αποτέλεσαν συχνά αντικείμενο έντονης κριτικής και προκάλεσαν δυσλειτουργίες. Οι συνθήκες έχουν ασφαλώς ωριμάσει για μία ριζική τομή στον χώρο της Δικαιοσύνης.

Βασικοί στόχοι πρέπει να είναι αφενός η ενίσχυση της εξωτερικής ανεξαρτησίας, δηλαδή η ανεξαρτησία της απέναντι στη νομοθετική και την εκτελεστική εξουσία, και αφετέρου η θωράκιση της εσωτερικής ανεξαρτησίας. Γι' αυτό αναμορφώνεται το υπηρεσιακό καθεστώς των δικαστικών λειτουργών, ώστε να επιτελούν την αποστολή τους ουσιαστικά αδέσμευτοι. Επίσης, με νέες ρυθμίσεις επιδιώκεται η ορθολογικότερη οργάνωση της Δικαιοσύνης και η σαφέστερη οριοθέτηση των επιμέρους κλάδων της.

Ιδιαίτερα πρέπει να επισημανθούν οι νέοι όροι για τη συγκρότηση του αρμόδιου οργάνου που συμπράττει στην επιλογή των μελών των ανωτάτων δικαστηρίων (άρθρο 90 παρ. 2), η νέα σύνθεση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου (άρθρο 90 παρ. 1) και η νέα ρύθμιση για την προσήκουσα μισθολογική μεταχείριση των δικαστικών λειτουργών (άρθρο 88 παρ. 2).

Σημαντική καινοτομία συνιστά, επίσης, η ανάθεση του ελέγχου της συνταγματικότητας των νόμων στην Ολομέλεια του αρμόδιου κάθε φορά ανωτάτου δικαστηρίου, προκειμένου να επιταχυνθεί η επίλυση των συνταγματικών διαφορών και να περιβληθεί αυτή με το κύρος της Ολομέλειας του δικαστηρίου (άρθρο 100).

Ζ' Οργάνωση της Διοίκησης

Οι διατάξεις που διέπουν την τοπική αυτοδιοίκηση επιτρέπουν την απρόσκοπτη ανάπτυξή της. Η συγκεκριμενοποίησή τους είναι ωστόσο ευπρόσδεκτη, ώστε αφενός να ενισχυθεί περισσότερο η τοπική αυτοδιοίκηση και αφετέρου να καταστεί ευχερέστερη η οριοθέτησή της με την αποκεντρωμένη κρατική διοίκηση (άρθρο 102).

Οι αμφισβητήσεις σχετικά με τη στελέχωση της διοίκησης και του ευρύτερου δημόσιου τομέα έχουν προσλάβει, ως γνωστόν, ενδημικό χαρακτήρα. Άνκαι η λειτουργία του ΑΣΕΠ έχει συμβάλλει αποφασιστικά στην άμβλυνσή τους, είναι αναγκαία η πρόβλεψη πρόσθετων εγγυήσεων. Με αυτές θα πρυτανεύσει η αξιοκρατία για τον διορισμό και την πρόσληψη στη διοίκηση και το δημόσιο τομέα και θα υποστεί καίριο πλήγμα το πελατειακό σύστημα. Η καθιέρωση του Συνηγόρου του Πολίτη, ως ανεξάρτητης δημόσιας αρχής, έρχεται να εμπλουτίσει και να προσδώσει πιο ουσιαστικό περιεχόμενο στην αρχή του κράτους δικαίου (άρθρο 103).

Η' Ειδικές Διατάξεις

Η επιτυχής λειτουργία του Συμβουλίου του Αποδήμου Ελληνισμού αποτελεί πρόκριμα για την καλύτερη οργάνωση του. Σημαντικό βήμα προς αυτή την κατεύθυνση συνιστά η ίδρυση της «Συνέλευσης του Ελληνισμού», που θα συσπειρώσει όλους τους ανά τον κόσμο Έλληνες και θα τους δώσει τη δυνατότητα να συμβάλλουν στην προβολή του πολιτισμού μας και την ενεργότερη παρουσία της Ελλάδας στη διεθνή κοινωνία (άρθρο 108). Τέλος, προστίθεται νέα διάταξη που διευκρινίζει το καθεστώς της «βασιλικής περιουσίας» προς άρση κάθε αμφισβήτησης (άρθρο 111).

dis.A/eisagogi.doc./01.4.1997/p.1-6/nr,rp